बालमोदिनी

शिवविष्ण्वोः अभेदः

● (सं) दत्तशास्त्री, कन्दकूर्तिः (आ.प्र०)

पण्डरपुरे आसीत् कश्चन सुवर्णकारः । सः शङ्कर-मन्दिरं गत्वा शिवस्य पूजां श्रद्धया करोति स्म । तस्य कश्चन पुत्रः । सः अपि तथैव । पण्डरपुरे चाङ्गदेवः नाम कश्चन भगवद्भक्तः अष्टसिद्धियोगी आसीत् । सः एतयोः पूजां दृष्ट्वा नितरां सन्तुष्टः सन् बालकम् आशिषा अनुगृह्य अवदत् - ''अयं श्रेष्ठः भगवद्भक्तः भविष्यति । नरहरिः इति अस्य नाम भवतु'' इति ।

नरहरिः कुलवृत्तौ नैपुण्यं प्राप्य उत्तमसुवर्णकारत्वेन ख्यातः अभवत् । शुद्धम् आचरणं तस्य । आभरणादि-निर्माणे अल्पामपि चौर्यबुद्धिं कदापि न दर्शयति सः । शिवभक्तेः अतिरेकात् सः कदापि विठ्ठलमन्दिरं न गच्छति स्म ।

औरङ्गाबादनगरे कुबेरः नाम कश्चन धनिकः आसीत् । सः अपुत्रः । पुत्रप्राप्त्यर्थं तेन भक्त्या विठ्ठलस्य सेवा कृता । तस्मात् कश्चन पुत्रः जातः । नितरां सन्तुष्टः सः सङ्कल्पं कृतवान् यत् विठ्ठलाय रत्न-वैडूर्यादियुक्तं सुवर्णकटिसूत्रम् अर्पणीयम् इति ।

तेन नरहरेः कौशलं शुद्धाचारयुतत्वं च श्रुतम् आसीत् । अतः सः सुवर्णकटिसूत्रनिर्माणकार्यं नरहरये अर्पितवान् । नरहरिः श्रद्धया सुवर्णकटिसूत्रं निर्माय दत्तवान् । तत् नीत्वा विठ्ठलमूर्तेः कटौ स्थापयितुं प्रयासः कृतः । तदा आकाराल्पताकारणतः तत् धारयितुं न शक्तम् । खिन्नः नरहरिः तत् प्रतिस्वीकृत्य दीर्घीकृत्य अयच्छत् । एतदवसरे तत् अतिशिथिलं जातम् । एतत् लक्षितवान् धनिकः कुबेरः अवदत् - ''मान्य ! भवान् तु भगवद्भक्तः । अतः विठ्ठलमूर्तेः कटेः आकारं पट्टिकया मित्वा तदनुगुणं कटिसूत्रं निर्मीयताम्'' इति ।

तदा नरहरिः अवदत् - ''अहं तु शिवभक्तः । अतः विष्णुं द्रष्टुं नार्हामि'' इति ।

कुबेरः क्षणं विचिन्त्य अवदत् - ''एवं तर्हि भवान् वस्त्रपट्टिकया नेत्रे बध्नातु । वयं भवन्तं मन्दिरं प्रति नेष्यामः । तत्र भवान् कटेः आकारं पट्टिकया जानातु ।''

नरहरिणा एतत् अङ्गीकृतम् । ततः सः वस्त्रपट्टिकया नेत्रे बद्ध्वा विठ्ठलमूर्तिं स्पृष्ट्वा कटेः आकारं ज्ञातुं प्रयासम् अकरोत् । तदवसरे तेन भावः प्राप्तः यत् पुरतः स्थिता मूर्तिः शिवस्य एव इति । आनन्दतुन्दिलः सः पट्टिकाम् अपनीतवान् । पुरतः शिवमूर्तिः दृश्यते ! अनन्तरक्षणे दृश्यते विष्णुमूर्तिः !! बहुकालं यावत् एवमेव प्रवृत्तम् ।

एतस्मात् शिवविष्ण्वोः अभेदं ज्ञात्वा नरहरिः भगवन्तं क्षमां प्रार्थितवान् ।